

มหาวิทยาลัยมหิดล ร่วมสร้างประเทศไทย ให้เป็นแผ่นดินแสนสุข

ศาสตราจารย์เกียรติคุณ นายแพทย์ประเวศ วะสี

9 เมษายน 2567

(ถอดเสียงเป็นตัวอักษรและบรรณาธิกรโดย จารุปภา วะสี)

อุทิศแด่ภรรยาของผม
รองศาสตราจารย์ แพทย์หญิงจันทพงษ์ วะสี

สารบัญ

1

บทนำ

1

ปัญญา 4 อย่าง

4

2

บทบาทของมหาวิทยาลัยในการพัฒนาประเทศ

6

1. ร่วมสร้างระบบบริการสุขภาพที่ดีให้เต็มประเทศ

7

จุดบริการ 8 แห่งในระบบสุขภาพปฐมภูมิ

8

2. ตั้งสถาบันพัฒนาพื้นที่อย่างบูรณาการ

10

กระบวนการชุมชนเข้มแข็ง 7 ขั้นตอน

12

PILA (Participatory Interactive Learning Through Action

15

มหาวิทยาลัยอำเภอ 800 แห่ง

16

มูลนิธิอำเภอ

16

3. ตั้งสถาบันพัฒนานโยบายสาธารณะ

17

4. ตั้งศูนย์จิตตปัญญา หรือศูนย์จิตวิวัฒน์บูรณาการ

18

ลักษณะของจิตสำนึกใหม่

19

3

Mahidol Global Leadership Forum

21

ประเทศไทยกับการสร้างสันติภาพโลก

24

บทนำ

ประเทศไทยเป็นประเทศที่อุดมสมบูรณ์ มีทรัพยากรเพื่อการพัฒนาหลากหลายมากมาย

อาจจัดเป็น 9 ภาคส่วน คือ

1. พื้นที่แผ่นดินไทย
2. ระบบการเมือง
3. ระบบรัฐ ทั้งพลเรือนและกองทัพ
4. ภาคธุรกิจและภาคการเงิน
5. ระบบการศึกษา
6. ระบบศาสนาและวัฒนธรรม
7. ระบบสุขภาพ
8. ภาคประชาสังคม
9. ภาคสื่อสารมวลชน

ทั้ง 9 ภาคส่วนเป็นทรัพยากรเพื่อการพัฒนาอันมหาศาล
ประเทศไทยไม่ควรยากจนขั้นแค้น ควรอยู่ดีมีสุขกันทุกคน

แต่การพัฒนาที่ผ่านมาทำอย่างแยกส่วน
อะไรที่แยกส่วนก็จะนำไปสู่การเสียสมดุล
ตั้งการเสียสมดุลทุกมิติที่เป็นอยู่
ทั้งธรรมชาติแวดล้อม เศรษฐกิจที่เหลื่อมล้ำสุดๆ
สังคมและการเมืองแบบแยกส่วนก็เช่นกัน
รวมทั้งการเสียสมดุลในมนุษย์เอง
ที่เครียดและไม่มีความสุข

ฉะนั้น “การพัฒนาอย่างบูรณาการ” คือกฎใจไปสู่อำนาจดินแดน

เมื่อทุกมิติทั้ง 9 ภาคส่วนบูรณาการกันอย่างสมบูรณ์
ก็จะเกิดประเทศไทยที่มีคุณภาพ
เป็นองค์กรรวมประเทศไทย

เมื่อมีคุณภาพ
ก็จะมีคุณภาพ หรือความสมดุล
ประเทศไทยที่มีความสมดุลทุกพื้นที่ ทุกมิติ จะมีคุณสมบัติใหม่อันอัศจรรย์
คือเป็นแผ่นดินแดน
ที่คนไทยทุกคนอยู่ดีมีสุข
และอยู่ร่วมกันอย่างมีศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ สันติ และสมดุล

มหาวิทยาลัยในประเทศไทยมีประมาณ 140 แห่ง

มีนิติตรรวมกันประมาณสองล้านคน
มีครูบาอาจารย์นักวิชาการหลายแสนคน
ควรเป็นพลังทางปัญญาพาชาติออกจากวิกฤต

แต่ที่ไม่เป็นเช่นนั้น
เพราะมหาวิทยาลัยเน้นที่ใช้ความรู้หรือเทคนิคเพียงมิติเดียว
จึงไม่มีพลังพอที่จะพาชาติออกจากวิกฤต
นอกจากมหาวิทยาลัยจะมีความรู้ทาง **เทคนิค** หรือ **วิทยา**
ควรต้องมี **ปัญญา** หรือ **วิชา** ร่วมด้วย

“วิชา” เป็นศัพท์ทางพุทธศาสนา เท่ากับ “ปัญญา”
ในหนังสือพระมหาชนก พระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ทรงใช้คำว่า “มหาวิทยาลัย”

นี่เป็นอัจฉริยภาพทางปัญญาของพระองค์
เป็นเรื่องเล็กๆที่ทรงฝากไว้ แต่คนทั่วไปยังเข้าไม่ถึง
ทรงหมายความว่า
การเป็นมหาวิทยาลัย หรือที่อยู่ของความรู้ ไม่เป็นการเพียงพอ
ควรเป็นมหาวิทยาลัย คือที่อยู่ของปัญญาด้วย

ปัญญา 4 อย่าง

ปัญญาเพื่อการใช้งานของมหาวิทยาลัย มี 4 อย่างด้วยกัน คือ ปัญญาเชิงทฤษฎี ปัญญาเชิงระบบและการจัดการ ปัญญาเชิงนโยบาย และจิตตปัญญา

1. ปัญญาเชิงทฤษฎี

ความเข้าใจว่า ความจริงเป็นอย่างไร จะกำหนดความรู้สึกรู้สึกนึกคิดและพฤติกรรมทุกอย่าง

ถ้าเห็นเป็นส่วนๆแบบตาบอดคลำช้าง ก็จะทะเลาะกันยกใหญ่ เพราะรู้ช้างเป็นส่วนๆ

แต่ถ้าตาไม่บอด เห็นช้างทั้งตัว ก็ไม่มีอะไรจะทะเลาะกัน เพราะส่วนต่างๆล้วนเป็นส่วนหนึ่งของช้างตัวเดียวกัน

ถ้าคนไทยมีทฤษฎี **เห็นทั้งหมด** หรือ **เห็นความเป็นองค์รวม** ก็จะไม่ทะเลาะกัน

ซ้ายกับขวาทะเลาะกันรุนแรง แตกแยก สู้รบถึงเลือดตกยางออก เพราะเห็นเป็นส่วนๆ

คนที่สมบูรณ์ต้องมีทั้งแขนซ้ายและแขนขวา

เครื่องบินต้องมีทั้งปีกซ้ายและปีกขวา จึงจะบินได้

เพราะฉะนั้น มหาวิทยาลัยต้องมีปัญญาเชิงทฤษฎี ที่เห็นความเป็นทั้งหมด หรือความเป็นองค์รวมประเทศไทย

เมื่อมีความเป็นองค์รวม จะเกิดคุณสมบัติใหม่อันมหัศจรรย์ ซึ่งไม่ใช่คุณสมบัติของส่วนย่อย

เช่น เมื่ออวัยวะทั้งหมดบูรณาการกันเป็นองค์รวม ก็เกิดความเป็นคน ซึ่งมีคุณสมบัติใหม่อันมหัศจรรย์ยิ่ง ที่ไม่ใช่คุณสมบัติของอวัยวะ

หรือ เครื่องบิน อาจประกอบด้วย 50,000 ชิ้นส่วน เมื่อเชื่อมโยงหรือบูรณาการกันเป็นองค์รวม ก็จะเกิดคุณสมบัติใหม่อันมหัศจรรย์ คือบินได้ ทั้งๆที่ไม่มีชิ้นส่วนใดเลยที่บินได้

ประเทศไทยสร้างแต่ชิ้นส่วน โดยไม่คำนึงถึงประเทศไทยที่เป็นองค์รวม จึงไม่มีประเทศไทยที่บินได้ เพราะฉะนั้น การที่มหาวิทยาลัยมีปัญญาเชิงทฤษฎี จะมีผลใหญ่หลวงมากต่อสังคม

2. ปัญญาเชิงระบบและการจัดการ

คนไทยมักมองสิ่งต่างๆในเชิงพฤติกรรมส่วนบุคคล แต่ไม่เข้าใจว่า ระบบและโครงสร้างเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมขององค์กรและปัจเจกบุคคล

เมื่อคิดว่ามีปัญหา ก็เน้นทางแก้ด้วยการอบรม ซึ่งไม่ได้ผล เพราะไม่ได้สนใจอิทธิพลของระบบและโครงสร้างซึ่งเป็นต้นเหตุสำคัญ

เหมือนเรามีกองทราย ปูน ไม้ เหล็ก กระจ่าง ถ้าไม่สนใจออกแบบระบบและโครงสร้างให้
สิ่งเหล่านั้น เราก็จะไม่มีบ้านอยู่

ถ้าเข้าใจระบบและการจัดการ เมื่อมีความต้องการอะไร ก็สามารถออกแบบระบบและโครงสร้างที่
ทำให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ได้

ถ้าเราต้องการอะไรที่บินได้ ก็ต้องออกแบบระบบและโครงสร้างของเครื่องบิน แล้วนำชิ้นส่วน
มาประกอบตามโครงสร้าง เมื่อครบแล้วก็จะเกิดเป็นเครื่องบินที่บินได้

โดยวิธีคิดอย่างนี้ เราสามารถออกแบบระบบและโครงสร้างให้สำเร็จประโยชน์ทุกเรื่อง ไม่ว่าจะเป็น
เป็นการศึกษา ระบบสุขภาพ หรือกองทัพ

3. ปัญญาเชิงนโยบาย

นโยบายสาธารณะ (Public Policy) เป็นปัญญาสูงสุดของชาติ เพราะมีผลกระทบต่อ
ทุกองคาพยพของประเทศ

ถ้านโยบายไม่ดีอาจเกิดหายนะ ถ้านโยบายดีก็เกิดวัฒนธรรม
เพราะฉะนั้น มหาวิทยาลัยต้องมีสมรรถนะเชิงนโยบาย

4. จิตตปัญญา

มนุษย์ประกอบด้วยกายและจิต

ที่ผ่านมา เราสนใจเฉพาะทางกาย หรือทางวัตถุ โดยละทิ้งความสนใจต่อจิต

จิตมีอำนาจเหนือกาย ถ้าขาดการพัฒนาทางจิต จะทำอะไรยากๆไม่สำเร็จ

แม้แต่ SDGs (Sustainable Development Goals) ที่ทั้งโลกพูดกันมานานพอสมควร ก็ไม่มี
เค้าว่าจะสำเร็จ

ไม่กี่ปีมานี้ นักวิทยาศาสตร์ในอเมริกาและยุโรปประมาณ 4,000 คน กำลังรวมตัวกันเพื่อ
ขับเคลื่อนเรื่อง IDGs (Inner Development Goals) โดยเห็นว่า ถ้าปราศจาก IDGs แล้ว SDGs จะไม่มี
ทางสำเร็จ

บทบาทของมหาวิทยาลัย ในการพัฒนาประเทศ

งานพัฒนาที่มหาวิทยาลัยทำมาก่อนแล้ว
คือการพัฒนาความเป็นเลิศทางเทคนิคและวิชาการสาขาต่างๆ
ก็คงต้องทำต่อไปอย่างที่เคยทำ
ไม่น่ามีปัญหาอะไรมาก
เพราะมีแรงจูงใจสูง และมีทรัพยากรสนับสนุนเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ
แต่การทำอะไรโดยเอาเทคนิคเป็นตัวตั้ง
ที่เรียกว่า Technique driven นั้น
ได้ผลเพียงเล็กน้อย
ถ้าจะให้ได้ผลใหญ่
ต้องทำเชิงระบบและการจัดการ

นอกเหนือจากการพัฒนาความรู้
มหาวิทยาลัยต้องเป็นหัวรถจักรทางปัญญาพาชาติออกจากวิกฤต
โดยทำเรื่องใหญ่ๆ 4 เรื่อง คือ
การร่วมสร้างระบบบริการสุขภาพที่ดีให้เต็มประเทศ
การพัฒนาพื้นที่อย่างบูรณาการ
การสร้างสถาบันพัฒนานโยบายสาธารณะ
และการตั้งศูนย์จิตตปัญญา หรือจิตวิวัฒน์บูรณาการ

1. ร่วมสร้างระบบบริการสุขภาพที่ดีให้เต็มประเทศ

คำนิยามของระบบสุขภาพที่ดีคือ EQE

E คือ **Equity** หมายถึง ความทั่วถึง เป็นธรรม

Q คือ **Quality** หรือคุณภาพ

E คือ **Efficiency** หรือประสิทธิภาพ

ถึงมหาวิทยาลัยจะให้บริการเป็นเลิศทางเทคนิคเพียงใด
ก็ไม่สามารถทำให้เกิดระบบบริการสุขภาพที่ทั่วถึง เป็นธรรม
จำเป็นต้องมี **ระบบบริการปฐมภูมิ** หรือ **ระบบใกล้บ้านใกล้ใจ**
ที่คนไทยทุกคนได้รับบริการอย่างใกล้ชิด เสมอญาติ และคุณภาพสูง

มหาวิทยาลัยอาจส่งเสริม สนับสนุน **ระบบสุขภาพปฐมภูมิอัจฉริยะ**

โดยผ่านโรงพยาบาลชุมชนหรือโรงพยาบาลประจำอำเภอ

ซึ่งมีอยู่ในทุกอำเภอ ทั้ง 800 อำเภอทั่วประเทศไทย

ให้โรงพยาบาลชุมชนแต่ละแห่ง

เป็นสถาบันวิจัยและพัฒนาสุขภาพปฐมภูมิ

คณะแพทยศาสตร์ในมหาวิทยาลัยทุกแห่งทั่วประเทศ

ควรสนับสนุนโรงพยาบาลชุมชน ซึ่งเป็นสถาบันฐานแผ่นดินไทย

โดยเฉลี่ย 1 จังหวัดมี 10 อำเภอ

ถ้าคิดตามสูตร 1 มหาวิทยาลัย ต่อ 1 จังหวัด

ก็เท่ากับว่า หนึ่งมหาวิทยาลัย จะสนับสนุนโรงพยาบาลชุมชน 10 แห่ง

ซึ่งไม่เหลือบ่ากว่าแรง

นอกจากมหาวิทยาลัยจะได้ชื่อว่ามีความเป็นเลิศทางวิชาการแล้ว
ยังเป็นสถาบันที่สนับสนุนระบบบริการสุขภาพที่ดีทั่วประเทศ (EQE)

ถ้าเป็นอย่างนี้เต็มพื้นที่

ประเทศไทยก็จะมีระบบบริการสุขภาพที่ทั่วถึงและเป็นธรรม

จุดบริการ 8 แห่งในระบบสุขภาพปฐมภูมิ

1. ประชาชนและครอบครัว

เป็นส่วนที่รักษาตนเองได้ดีที่สุด หากมีความรู้และทักษะอย่างดี

2. ร้านขายยาใกล้บ้าน

หากร้านขายยาได้รับการสนับสนุนความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร จนเป็นผู้เชี่ยวชาญในปัญหาที่พบบ่อยของประชาชน จะเป็นจุดบริการใกล้บ้าน สะดวก รวดเร็ว

ขณะนี้ สปสช. กำลังทำความตกลงร่วมกับร้านขายยาบางแห่งที่จะให้ยาฟรีแก่ประชาชน

3. อสม.

4. ศูนย์พยาบาลชุมชน

ควรมีศูนย์พยาบาลชุมชนเพิ่มขึ้น เป็นศูนย์พยาบาล 1 แห่ง ต่อประชากร 1,000 คน

ศูนย์พยาบาลชุมชน 1 แห่ง สามารถให้บริการประชากร 1,000 คนอย่างใกล้ชิดประจําญาติ โดยแต่ละแห่งมีกำลังคน 3 คน คือ พยาบาลวิชาชีพ 1 คน และผู้ช่วยพยาบาล 2 คน

ศูนย์พยาบาลชุมชนจะมีข้อมูลสุขภาพของประชาชนทุกคนอยู่ในคอมพิวเตอร์ ทำให้ดูแลรักษาโรคที่พบบ่อยได้ทั้งหมด รวมทั้งสามารถควบคุมเบาหวานและความดันโลหิตสูงของทุกคนในชุมชน เท่ากับประเทศไทยจะควบคุมโรคเบาหวานและความดันโลหิตสูงได้ทั้งประเทศ ซึ่งจะเป็นการลดภาระโรคลงได้มีอาหาร เพราะทั้งสองโรคนำไปสู่ภาวะโรคต่างๆ เช่น โรคหัวใจ โรคหลอดเลือดในสมอง โรคไต และอื่นๆ ที่รวมเรียกว่า NCDs (Noncommunicable Diseases) ซึ่งกำลังเป็นภาระใหญ่ของทุกประเทศ โดยเฉพาะประเทศที่มีคนสูงวัยจำนวนมาก

นอกจากนั้น ศูนย์พยาบาลชุมชนยังสามารถติดต่อปรึกษาหารือกับผู้เชี่ยวชาญทุกระดับผ่านระบบสื่อสารออนไลน์ ทำให้บริการใกล้บ้านใกล้ใจมีคุณภาพสูง

พยาบาลทั่วประเทศมีประมาณสองแสนคน และยังเพิ่มได้อีกมาก เพราะมีสถาบันการผลิตกว่าร้อยแห่ง และกำลังเพิ่มมากขึ้นทุกที

สปสช. รับจะเป็นผู้จ่ายเงินเดือนของพยาบาลชุมชนในอัตราที่สูงกว่าเงินเดือนราชการที่ สปสช. เต็มใจแบกรับเงินเดือนของพยาบาลชุมชน เพราะจะมีผลกำไรจากการที่ประชาชนทั่วประเทศได้รับบริการใกล้บ้านใกล้ใจคุณภาพสูง ไม่จำเป็นต้องไปโรงพยาบาลใหญ่ซึ่งแพงมาก ค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพของทั้งประเทศจะลดลง ทำให้สปสช. สามารถเพิ่มสิทธิประโยชน์ในการใช้บริการให้แก่ประชาชนได้มากขึ้น

5. ศูนย์การแพทย์แผนไทย

ควรมีศูนย์การแพทย์แผนไทย 1 แห่งในแต่ละตำบล โดยไม่ควรเป็นของกระทรวงสาธารณสุข แต่เป็นวิสาหกิจชุมชน ให้บริการ 3 อย่าง คือ

1. นวดแผนไทย
2. ประคบด้วยสมุนไพร
3. ขายยาแผนไทยที่พิสูจน์แล้วว่ามียาประโยชน์

เนื่องจากเป็นสังคมสูงวัย ผู้สูงอายุจะมีอาการเคล็ดขัดยอก ปวดเนื้อตัว เป็นอัมพฤกษ์อัมพาต ไม่เหมาะกับการไปโรงพยาบาลห่างไกล ควรได้รับบริการที่ศูนย์การแพทย์แผนไทย ได้รับการนวด ประคบ มีกายสัมผัส และคุยกันกระหุงกระหนิงระหว่างผู้ให้และผู้รับบริการ แทนที่จะไปถูกดูโดยโรงพยาบาลที่มีงานยุ่ง

สิ่งนี้จะมีความสุขของประชาชน อย่างไรก็ตามสุขภาพก็ต้องดีขึ้น รวมทั้งช่วยลดภาระของบริการสมัยใหม่ และเพิ่มกำไรให้ชุมชน

ถ้าศูนย์การแพทย์แผนไทยให้บริการนวดดี ก็จะมีคนนิยมมาก แม้แต่คนในเมืองและคนต่างประเทศก็จะมารับบริการ ทำให้คนที่ทำงานอื่นไม่ได้ เช่น คนตาบอด ก็สามารถเป็นแพทย์นวดแผนไทยได้

6. คลินิกแพทย์เอกชนใกล้บ้าน

7. รพ.สต. หรือศูนย์อนามัยตำบล

มีทุกตำบล อย่างน้อยตำบลละ 1 แห่ง ทั่วประเทศมีกว่า 10,000 แห่ง

8. โรงพยาบาลชุมชน

โรงพยาบาลชุมชนควรทำหน้าที่เป็นสถาบันวิจัยและพัฒนาระบบสุขภาพปฐมภูมิดังกล่าวทั้ง 7 จุด ข้างต้น ให้มีความรู้และทักษะที่ดีที่สุด ประเมินผลการดำเนินงานเพื่อปรับตัว นำเทคโนโลยีที่จำเป็น เข้ามาใช้ จนระบบบริการปฐมภูมิเป็นระบบอัจฉริยะ

2. ตั้งสถาบันพัฒนาพื้นที่อย่างบูรณาการ

การพัฒนาพื้นที่อย่างบูรณาการ
หมายถึงการพัฒนาพื้นที่ทุกตารางนิ้วของประเทศไทย
นั่นคือ ทุกชุมชน ทุกตำบล ทุกอำเภอ ทุกจังหวัด
ทั้งนี้ **จุดยุทธศาสตร์อยู่ที่อำเภอ**

แต่ละจังหวัดมีประมาณ 10 อำเภอ 100 ตำบล 1,000 หมู่บ้าน
การทำงานพัฒนาพื้นที่อย่างบูรณาการของมหาวิทยาลัยใดมหาวิทยาลัยหนึ่ง
อาจใช้สูตร 1 มหาวิทยาลัยต่อ 1 จังหวัด
แต่ละมหาวิทยาลัยรับผิดชอบพื้นที่พัฒนาอย่างบูรณาการ 1 จังหวัด
แต่ละจังหวัดมีประมาณ 10 อำเภอ

เช่น มหาวิทยาลัยมหิดล ก็อาจเลือกจังหวัดนครปฐม
และจัดให้มี **หน่วยวิจัยและพัฒนาชุมชน 1 แห่งในแต่ละอำเภอ**
เป็นโครงการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตอำเภอ (คชอ.)

มีนายอำเภอเป็นประธาน

โดยทำงานร่วมกับหน่วยงานและองค์กรต่างๆที่พัฒนาอำเภอ
ทั้งหน่วยการปกครอง คือ องค์กรชุมชน ตำบล อบต. หรือเทศบาลตำบล
นอกจากนั้น ยังมีโรงพยาบาลอำเภออยู่ 1 แห่งในทุกอำเภอ
ซึ่งเป็นฐานกำลังสำคัญในการพัฒนาพื้นที่
และยังอาจมีหน่วยงานอื่นๆเข้ามาทำงานพัฒนาชุมชนเข้มแข็งร่วมกับพื้นที่
เช่น ภาคธุรกิจ และภาคส่วนอื่นๆของประเทศไทย ทั้ง 8 ภาคส่วนที่กล่าวข้างต้น

การบูรณาการของแต่ละพื้นที่กับ 8 ภาคส่วน คือ ระบบการเมือง ระบบรัฐ ทั้งพลเรือนและกองทัพ ภาคธุรกิจและการเงิน ระบบการศึกษา ระบบศาสนาและวัฒนธรรม ระบบสุขภาพ ภาคประชาสังคม และภาคสื่อสารมวลชน จะเป็นการบูรณาการกับปัจจัยสำคัญ 8 มิติของสังคมด้วย คือ เศรษฐกิจ จิตใจ สังคม สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม สุขภาพ การศึกษา และประชาธิปไตย โดยทั้งหมดจะเข้ามาบูรณาการกับพื้นที่ และบูรณาการกันเอง

ที่แล้วมา มิติต่างๆเหล่านี้ล้วนทำแบบแยกส่วน จึงไม่สำเร็จ พัฒนาทางเศรษฐกิจก็ไม่สำเร็จ พัฒนาการก็ไม่สำเร็จ เพราะแม้แต่ธรรมะก็ต้องพัฒนาอย่างบูรณาการ สิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรมก็เช่นเดียวกัน

คนไทยไม่เข้าใจความหมายของวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยมักทำนุบำรุงวัฒนธรรมโดยมีเรือนไทย และเชิญเสด็จกรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ มาทรงดนตรีไทย แต่ที่จริงวัฒนธรรมเป็นวิถีชีวิตร่วมกันของคนทั้งหมด

อย่างเรื่องสุขภาพ แม้จะเข้มแข็งเพียงใด แต่ถ้าคนยังยากจน ต้องกระเสือกกระสนไปหางานทำในที่ต่างๆ ก็ไม่มีทางจะสร้างระบบสุขภาพที่สมบูรณ์

ประชาธิปไตยระดับบนก็สร้างไม่สำเร็จ เพราะไม่ได้บูรณาการกับประชาธิปไตยชุมชน ซึ่งเป็นประชาธิปไตยที่ดีที่สุด

มหาวิทยาลัยแต่ละแห่ง ควรจัดตั้งสถาบันพัฒนาพื้นที่อย่างบูรณาการ เป็นเครื่องมือ นำมหาวิทยาลัยไปมีบทบาทในการพัฒนาพื้นที่อย่างบูรณาการ ร่วมกับความรู้วิทยาศาสตร์ การวิจัย และนวัตกรรมของมหาวิทยาลัย ที่จะเข้าไปเสริมการปฏิบัติของพื้นที่ให้แข็งแกร่งในทุกๆด้าน

แต่มหาวิทยาลัยไม่เข้าใจความจริงของแผ่นดินไทย การศึกษาที่ผ่านมาเอาวิชาเป็นตัวตั้ง ไม่ได้เอาความจริงเป็นตัวตั้ง ทำให้คนไทยทั้งประเทศไม่รู้ความจริงของแผ่นดินไทย ถ้าไม่รู้ความจริง ย่อมทำให้ถูกต้องไม่ได้

ในหลวงรัชกาลที่ 9 ถึงแม้ทรงเติบโตและได้รับการศึกษาจากยุโรป แต่เมื่อทรงครองราชย์เป็นพระเจ้าแผ่นดินสยาม ได้ทรงใช้เวลาตลอดพระชนมชีพตระลอนๆไปทั่วพื้นที่ของแผ่นดินไทย ทำให้ทรงเข้าพระทัยความจริงของแผ่นดินไทย และมีพระราชดำริเพื่อการพัฒนาประเทศไทยอย่างถูกต้อง หลายประการที่คนไทยยังไม่เข้าใจ

มหาวิทยาลัยทุกแห่งควรทำงานพัฒนาพื้นที่อย่างบูรณาการ พื้นที่ประกอบด้วยชุมชนหรือหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ และจังหวัด **จุดสำคัญที่สุดของการพัฒนาพื้นที่คือ กระบวนการชุมชนเข้มแข็ง**

กระบวนการชุมชนเข้มแข็ง 7 ขั้นตอน

กระบวนการชุมชนเข้มแข็งประกอบด้วย 7 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. สภาผู้นำชุมชน

ในแต่ละหมู่บ้าน ซึ่งมีประชากร 500-1,000 คน จะมีผู้นำตามธรรมชาติ 40-50 คน ผู้นำตามธรรมชาติ ไม่ใช่ผู้นำโดยการเลือกตั้งหรือแต่งตั้ง แต่เป็นไปเองโดยธรรมชาติ

ผู้นำตามธรรมชาติหรือผู้นำที่ไม่เป็นทางการ ประกอบด้วยลักษณะ 5 ประการ คือ

- (1) เป็นคนเห็นแก่ส่วนรวม ถ้าเป็นคนเห็นแก่ตัวก็ไม่มีใครยอมรับให้เป็นผู้นำ
- (2) เป็นคนสุจริต ไม่มีใครยอมรับคนทุจริตเป็นผู้นำ
- (3) เป็นคนมีสติปัญญา
- (4) เป็นผู้มีความสามารถในการสื่อสาร ผู้นำคือผู้สื่อสารเก่ง
- (5) เป็นที่ยอมรับของคนทั่วไป

ถ้าคุณลักษณะ 5 ประการของผู้นำตามธรรมชาติหรือผู้นำที่ไม่เป็นทางการ จะพบว่า เป็นผู้มีความรู้สูงกว่าผู้นำที่ได้รับการแต่งตั้งหรือเลือกตั้ง ผู้นำเหล่านี้มีอาชีพต่าง ๆ กัน เป็นผู้นำกลุ่มอาชีพบ้าง ผู้นำกองทุนชุมชนบ้าง เป็นผู้นำกลุ่มสตรีบ้าง ผู้นำกลุ่มผู้สูงอายุบ้าง ผู้นำเยาวชนบ้าง เป็นครูบ้าง เป็นพระบ้าง เป็นศิลปินบ้าง และอื่นๆอีกมากมาย

2. สืบหาข้อมูลชุมชน

ข้อนี้จะข้ามไปไม่ได้ เพราะถ้าไม่มีข้อมูลชุมชนก็คิดอะไรไม่ออก

3. ทำแผนชุมชน

จากข้อมูลชุมชนที่ได้ สภาผู้นำชุมชนสามารถนำมาคิดแผนชุมชน ซึ่งโดยมากจะเป็นแผนพัฒนาอย่างบูรณาการ ที่เชื่อมโยงกับ 8 เรื่องด้วยกัน คือ เศรษฐกิจ จิตใจ สังคม สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม สุขภาพ การศึกษา ประชาธิปไตย

4. นำเสนอสภาประชาชนหรือสภาชุมชน

ชุมชนมีขนาดเล็ก สภาประชาชนคือที่ประชุมของคนทั้งหมดในบ้าน เป็นประชาธิปไตยทางตรงที่ไม่มีการซื้อขายเสียง ประชาธิปไตยชุมชนจึงเป็นประชาธิปไตยที่มีคุณภาพสูงสุด

สภาประชาชนพิจารณาแผนชุมชนที่สภาผู้นำชุมชนเสนอเข้ามา จะตัดทอน เพิ่มเติม ดัดแปลงอย่างไรก็ได้แล้วแต่ และในที่สุดก็อนุมัติแผนชุมชน

5. ทุกคนในชุมชนปฏิบัติตามแผนชุมชน

คนในชุมชนได้ร่วมมือกันทำแผนชุมชน จึงเข้าใจทุกขั้นตอนของแผน สามารถปฏิบัติตามแผนได้

6. สภาผู้นำชุมชนจัดให้มีการติดตามการปฏิบัติ

เพื่อขจัดอุปสรรคข้อขัดข้องต่างๆ

7. สภาผู้นำชุมชนจัดให้มีการประเมินผลการปฏิบัติตามแผนชุมชน

และนำข้อมูลที่ได้จากการประเมินผลป้อนกลับไปสู่ขั้นตอนที่ 2 การสำรวจข้อมูลชุมชน ก็จะเป็นวงของการจัดการ (Management Loop) ที่ทรงพลังยิ่ง และทำให้สำเร็จได้ทุกอย่าง

ทุกภาคส่วนที่ต้องการสนับสนุนชุมชนเข้มแข็ง ต้องเข้ามาเรียนรู้และร่วมปฏิบัติในกระบวนการชุมชนเข้มแข็ง 7 ขั้นตอนนี้ นอกจากเข้ามาเรียนรู้แล้ว ใครมีความรู้หรือทักษะใดที่เป็นประโยชน์ ก็ขอให้ร่วมกันนำเข้ามาสู่กระบวนการชุมชน

คนไทยทุกคน ทุกภาคส่วน
ควรเข้ามาเรียนรู้กระบวนการชุมชน 7 ขั้นตอน
จะทำให้รู้ความจริงของแผ่นดินไทย
และเกิดการพัฒนาอย่างบูรณาการทั้ง 8 มิติดังกล่าวข้างต้น

โปรดสังเกตว่า **กระบวนการชุมชนเข้มแข็ง 7 ขั้นตอน** คือ
กระบวนการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติในสถานการณ์จริง
หรือ **PILA (Participatory Interactive Learning through Action)**
ซึ่งเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ดีที่สุด

ปัญหาต่างๆเชื่อมโยงกันซับซ้อนมาก
เข้าใจได้ยาก ควบคุมไม่ได้
การใช้เครื่องมือเก่าๆไม่ได้ผลแล้ว
เช่น การใช้อำนาจ ใช้เงิน ใช้การวิพากษ์วิจารณ์
ใช้ความรู้สำเร็จรูป เช่น วิทยาศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ สังคมศาสตร์
โดยไม่เรียนรู้สถานการณ์จริง
ทำให้การพัฒนาในโลกปัจจุบันไม่ได้ผล

ทุกคนล้วนอยากเห็นบ้านเมืองดีขึ้น
แต่ใช้วิธีการแบ่งข้าง แบ่งขั้ว แล้วปะทะกัน
เป็นความทุกข์และความยากลำบากที่จะประสบผลสำเร็จ
การรวมตัวกันทำสิ่งใหม่ที่ดี
เป็นเรื่องง่ายกว่า มีความสุขมากกว่า มีผลสำเร็จมากกว่า

ฉะนั้นจึงขอให้ทุกฝ่ายจำไว้ว่า เครื่องมือการพัฒนาคือ PILA
หรือการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติในสถานการณ์จริง
เป็นการเรียนรู้ที่ทรงพลังที่สุดที่จะทำให้เกิดความสำเร็จ

PILA (Participatory Interactive Learning through Action) กระบวนการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติในสถานการณ์จริง

การเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติในสถานการณ์จริง จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐาน (Transformation) ในทุกมิติ นั่นคือ

1. ยิ่งทำ ยิ่งรักกันมาก ยิ่งมีความสุขมากขึ้น
เพราะทุกคนมีความเท่าเทียมกัน มีศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์เท่ากัน จึงมีภราดรภาพและสามัคคีธรรม
2. เป็นการทำให้ทุกคนฉลาดขึ้น และฉลาดร่วมกัน
การเรียนรู้เรื่องสลับซับซ้อนเป็นการยากสำหรับปัจเจกบุคคล ทำให้ทุกคนดูเหมือนเป็นคนโง่ แต่เมื่อเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติ การเรียนรู้จะง่ายและมีความสุข
3. เกิดปัญญาร่วม (Collective Wisdom) นวัตกรรม และอัจฉริยภาพกลุ่ม (Group Genius)
4. ทั้งหมดทำให้เกิดพลังมหาศาล ฝ่าความยากทุกชนิดไปสู่ความสำเร็จ
5. ทุกคนมีความสุขประดุจบรรลุนิพพาน

การเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติในสถานการณ์จริง จึงเป็น Transformative Learning ในทุกมิติ จะทำอะไรร่วมกันต่อไปก็เป็นเรื่องง่าย

มหาวิทยาลัยอำเภอ 800 แห่ง

การพัฒนาพื้นที่อย่างบูรณาการดังกล่าวข้างต้น จะทำให้เกิดมหาวิทยาลัยรูปแบบใหม่ 800 แห่ง อำเภอละ 1 แห่ง ทั้งอำเภอมีการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติในสถานการณ์จริง ทำให้ชีวิตผู้คนดีขึ้นทุกมิติ ทั้งเศรษฐกิจ จิตใจ สังคม สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม สุขภาพ การศึกษา ประชาธิปไตย

เราอาจเรียกมหาวิทยาลัยใหม่ในระดับอำเภอว่าเป็น **มหาวิทยาลัยอำเภอ**

เป็นมหาวิทยาลัยที่คนทั้งอำเภอเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติ เพื่อพัฒนาพื้นที่อย่างบูรณาการทั้งอำเภอ เป็นมหาวิทยาลัยที่บูรณาการทุกสิ่งทุกอย่างเข้าด้วยกัน ทำให้เกิดแผ่นดินแดนความสุข ซึ่งมหาวิทยาลัย ทั่วๆไปทำไม่ได้

ถ้ามหาวิทยาลัยทำงานพัฒนาอย่างบูรณาการในพื้นที่ ก็เท่ากับมหาวิทยาลัยมีส่วนร่วมสร้าง มหาวิทยาลัยอำเภอขึ้นมา 10 มหาวิทยาลัยในแต่ละจังหวัด

การมีมหาวิทยาลัยอำเภอทุกอำเภอจะทำให้รากฐานของประเทศแข็งแรงที่สุด รองรับประเทศ ทั้งหมดให้มั่นคง

มูลนิธิอำเภอ

ภาคธุรกิจในแต่ละอำเภอ ควรรวมตัวกันสร้าง **มูลนิธิอำเภอ** เป็นเครื่องมือสนับสนุนการพัฒนา อำเภออย่างบูรณาการ บ้านเมืองจะมีพลังเพิ่มขึ้นจากมูลนิธิอำเภอในแต่ละอำเภอ 800 แห่ง

มูลนิธิเหล่านี้ควรพยายามสนับสนุนการพัฒนาอำเภอทุกด้านอย่างเต็มที่ เพื่อลูกหลานและอนาคต ของอำเภอเอง

มูลนิธิอำเภอแต่ละแห่งอาจเข้ามาเรียนรู้ ร่วมกันแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและความคิดริเริ่มต่างๆ เท่ากับว่า เราจะมีสถาบันใหญ่อีกแห่งหนึ่งคือ **เครือข่ายมูลนิธิอำเภอ** ที่เป็นกำลังสำคัญของประเทศ

3. ตั้งสถาบันพัฒนานโยบายสาธารณะ

ประเทศไทยเกือบไม่มีความสำเร็จทางนโยบายสาธารณะ
เป็นเหตุให้ชาติวิกฤต
เพราะไม่เข้าใจความเป็นระบบของนโยบายสาธารณะ

การพัฒนานโยบายสาธารณะมี 3 องค์ประกอบ รวม 12 ขั้นตอนด้วยกัน คือ

1. สังเคราะห์นโยบายสาธารณะ มี 4 ขั้นตอน
 2. มีมติรับรองนโยบายสาธารณะทางการเมือง มี 1 ขั้นตอน
 3. นำนโยบายสาธารณะที่ผ่านมติแล้วไปบริหารจัดการจนเกิดผลสำเร็จ มี 7 ขั้นตอน
- การทำบางส่วนหรือเป็นส่วนๆ ไม่ครบวงจร จะไม่สำเร็จ
ก็เหมือนไฟฟ้า ถ้าวงจรไม่ครบ ไฟจะเดินไม่ได้

การขับเคลื่อนระบบนโยบายครบวงจร 12 ขั้นตอน¹ จะนำไปสู่ความสำเร็จเสมอ
จึงเรียกว่า **สัมฤทธิ์ศาสตร์**

นโยบายมีหลายระดับ ตั้งแต่ชุมชน ท้องถิ่น กระทรวง ทบวง กรม และระดับชาติ ถ้าทำตามหลักสัมฤทธิ์ศาสตร์จะสำเร็จทุกเรื่อง ตั้งแต่ระดับชุมชนไปจนถึงระดับชาติ เป็นการเพิ่มสมรรถนะทางปัญญาของคนไทยอย่างยิ่งยวด เพราะเป็นกระบวนการทางปัญญาอย่างสูง บ้านเมืองจะหายวิกฤตและเจริญรุ่งเรือง

มหาวิทยาลัยทุกมหาวิทยาลัยจึงควรตั้ง **สถาบันพัฒนานโยบายสาธารณะ** โดยจะทำเองในแต่ละมหาวิทยาลัย หรือร่วมกันระหว่างมหาวิทยาลัยก็ได้ เช่น ระหว่างมหาวิทยาลัยมหิดลร่วมกับมหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

สถาบันพัฒนานโยบายสาธารณะของมหาวิทยาลัยควรสร้าง **นักพัฒนานโยบาย**

ในปัจจุบัน มหาวิทยาลัยไม่มีนักพัฒนานโยบายเลย ทำให้ระบบงานในมหาวิทยาลัยได้ผลน้อย เพราะผู้บริหารคณะและสถาบันต่างๆ ล้วนมาจากนักวิชาการทางเทคนิคที่ขาดความเข้าใจเชิงระบบ จึงควรสร้างนักพัฒนานโยบายทั้งในระดับมหาวิทยาลัยและระดับคณะสถาบัน และในทุกคณะสถาบัน

เครือข่ายนักพัฒนานโยบาย ของแต่ละมหาวิทยาลัย ที่เชื่อมโยงกันระหว่างนักพัฒนานโยบายของมหาวิทยาลัยและของคณะสถาบันต่างๆ จะมีขนาดค่อนข้างใหญ่ และร่วมกันทำงานพัฒนานโยบายทั้งในและนอกมหาวิทยาลัย

¹ ดูเพิ่มเติมได้ที่ ประเวศ วะสี. (2564). คู่มือขับเคลื่อนระบบนโยบายครบวงจร 12 ขั้นตอนสู่ความสำเร็จ. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ.

4. ตั้งศูนย์จิตตปัญญา หรือศูนย์จิตวิวัฒน์บูรณาการ

จิตของมนุษย์เติบโตจากจิตเล็กเป็นจิตใหญ่ได้
ซึ่งต่างจากสัตว์
จิตของสัตว์เป็นอย่างไร ก็เป็นอย่างนั้นตลอดชีวิต
แต่ จิตมนุษย์ขยายใหญ่ได้อย่างมหาศาล
คนธรรมดาสามารถกลายเป็นพระพุทธเจ้าได้
แม้องคฺลีมาลก็สามารถเป็นพระอรหันต์ได้

ตามปกติ จิตมนุษย์คับแคบเพราะถูกกักขังอยู่ในคุกของอัตตา
คือเอาตัวตนหรืออัตตาเป็นที่ตั้ง
อัตตานั้นคับแคบ
การจะเปิดให้จิตใหญ่ต้องเปิดคุกของอัตตา
ให้จิตสามารถเติบโต หรือที่เรียกว่า จิตวิวัฒน์
โดยเริ่มจากการมีหัวใจเพื่อเพื่อนมนุษย์
การมีหัวใจเพื่อเพื่อนมนุษย์จะเปิดประตูคุกของอัตตา

การที่มนุษย์มีจิตเล็ก คับแคบ โดยเอาอัตตาของตนเป็นที่ตั้ง เป็นปัญหาใหญ่ของโลก ทำให้เกิดความขัดแย้ง แย่งชิง สู้รบ สงคราม จนโลกทั้งใบเสียหายทุกมิติ ตั้งแต่ธรรมชาติแวดล้อม เศรษฐกิจ เหลือมล่ำสุดๆ สังคมแตกแยก เหลือมล่ำ การเมืองแบ่งขั้วสุดๆ รวมถึงการเสียหายในตัวมนุษย์เอง ทำให้เกิดปัญหาต่างๆทางพฤติกรรม หรือมีพฤติกรรมเบี่ยงเบน เพราะเกิดความรู้สึกพร่องในตัวเอง จึงเที่ยวแสวงหาของที่คิดว่าจะมาเติมตัวเองให้สมบูรณ์ เช่น ความฟุ่มเฟือย การพนัน ยาเสพติด หรือ ความรุนแรง ดังที่มีปรากฏการณ์ยิงกราดผู้คนโดยไม่มีเหตุผล

อะไรที่เสียหายจะปั่นป่วน วุ่นวาย รุนแรง วิกฤต และไม่ยั่งยืน โลกที่นำด้วยอัตตามาถึงจุดที่พัฒนาต่อไปอย่างเดิมไม่ได้แล้ว

นักปราชญ์ได้มองหาทางที่จะแก้ไขวิกฤตอารยธรรมโลกในปัจจุบัน
เออร์วิน ลาสซ์โล, สเตนีสลาฟ โกรฟ และปีเตอร์ รัสเซลล์ ได้เสนอว่า **ต้องปฏิวัติจิตสำนึก**
(Consciousness Revolution)

ไอน์สไตน์กล่าวว่า ถ้ามนุษยชาติจะอยู่รอดได้ เรา**ต้องการวิถีคิดใหม่โดยสิ้นเชิง** (We shall need a radically new manner of thinking if mankind is to survive)

และความเห็นอื่นๆก็ล้วนมุ่งไปที่ **การเปลี่ยนแปลงจิต**

ขณะนี้เริ่มมีนักวิทยาศาสตร์ในสหรัฐอเมริกาและยุโรปรวมตัวกันประมาณ 4,000 คน กำลังขับเคลื่อนเรื่อง IDGs ด้วยเห็นว่า SDGs ที่ทำกันมาหลายปีนั้นไม่มีทางสำเร็จถ้าปราศจาก IDGs

IDGs คือ Inner Development Goals หรือ จิตวิวัฒน์ นั่นเอง

ตัวอย่างของการเปลี่ยนแปลงจิตสำนึกที่เกิดขึ้นทันทีทันใด คือเมื่อนักบินอวกาศชื่อ เอ็ดการ์ มิทเชลล์ มองจากหน้าต่างยานอพลโล 14 บนเส้นทางจากดวงจันทร์กลับบ้าน เขาเห็นโลกทั้งใบลอยฟ่องอยู่ในอวกาศ และจิตเขาเปลี่ยนแปลงโดยสิ้นเชิง

เขากล่าวว่า I came back to Earth, a totally changed man. เขากลายเป็นคนที่เปลี่ยนแปลงไปโดยสิ้นเชิง

เอ็ดการ์ มิทเชลล์ รู้แล้วว่า จิตสำนึกใหม่เป็นของดียิ่ง จึงตั้งศูนย์วิจัยและพัฒนาจิตสำนึกใหม่ชื่อ IONS (Institute of Noetics Sciences) ที่แคลิฟอร์เนีย สหรัฐอเมริกา Noetics แปลว่า ความรู้ หรือจิต

ลักษณะของจิตสำนึกใหม่

ลักษณะจิตของจิตวิวัฒน์หรือจิตสำนึกใหม่ มี 3 ประการ คือ

1. เกิดความสุขซึมซาบทั้งเนื้อทั้งตัวอย่างไม่เคยเป็นมาก่อน จะเรียกว่า บรมสุข ก็ได้
2. ประสบความงามในสิ่งทั้งหลายรอบตัว
3. เกิดไมตรีจิตอันไพศาลต่อเพื่อนมนุษย์และสรรพสิ่ง ซึ่งเป็นไปเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสมดุล

จิตสำนึกใหม่ หรือจิตวิวัฒน์บูรณาการ กำลังเกิดขึ้นทั่วไป เพราะมนุษย์ได้ค้นพบคุณวิเศษของ การมีจิตสำนึกใหม่ ซึ่งหมายถึงการเข้าถึงสิ่งสูงสุด คือ ความจริง ความดี ความงาม

ทั้งสามสิ่งนี้อยู่ที่เดียวกัน การเข้าถึงจิตสำนึกใหม่ หรือสิ่งสูงสุด จึงเป็นไปได้ทั้งสามทาง ไม่ว่าจะ เป็นการเข้าถึงความจริง หรือความงาม หรือความดี ก็จะไปสู่จุดเดียวกัน

ขณะนี้ผู้ค้นพบวิธีการต่างๆหลากหลายที่จะทำให้เกิดจิตสำนึกใหม่ ทั้งที่เกี่ยวกับศาสนาหรือ ไม่เกี่ยวกับศาสนา

มหาวิทยาลัยทุกมหาวิทยาลัยจึงควรจัดตั้งศูนย์หรือสถาบันจิตตปัญญาศึกษา หรือจิตวิวัฒน์บูรณาการ

จิตใหม่ หรือจิตวิวัฒน์ จะต้องบูรณาการเข้าไปในทุกแง่มุมของการศึกษาและการพัฒนา โดย เชื่อมโยงทั้ง 8 มิติเข้าด้วยกัน คือ เศรษฐกิจ จิตใจ สังคม สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม สุขภาพ การศึกษา ประชาธิปไตย

การพัฒนาจิตใจโดดเด่นและแยกส่วนอย่างที่พระทำ ไม่สัมพันธ์กับมิติอื่นๆ ย่อมได้ผลน้อย

การพัฒนาจิตก็ต้องพัฒนาอย่างบูรณาการ บูรณาการจึงเป็นหัวใจของการพัฒนาประเทศและโลก เมื่อมนุษย์มีจิตวิวัฒน์จำนวนมากถึงขนาด โลกก็จะเปลี่ยนยุค เป็นยุคที่มีสันติภาพ

Mahidol Global Leadership Forum

มหาวิทยาลัยควรใช้กลไกทำงาน ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการร่วมกัน

การใช้กลไกทางการเท่านั้นมีข้อจำกัดมาก เพราะเป็นระบบควบคุม มีกฎระเบียบข้อบังคับพร้อมกัน ประมาณ 130,000 ฉบับ ทำให้ต้องทำตามกฎหมาย ข้อบังคับ อย่างริเริ่มอะไรใหม่ได้ยาก จึงควรคิดถึงกลไกที่ไม่เป็นทางการ

ตอนที่พูดเรื่องกระบวนการชุมชนเข้มแข็ง 7 ขั้นตอน ได้กล่าวถึงผู้นำตามธรรมชาติว่ามีคุณสมบัติ 5 ประการ ซึ่งสูงกว่าผู้นำจากการแต่งตั้งหรือเลือกตั้ง

ผู้นำที่ไม่เป็นทางการมีจำนวนมาก เช่น 50 คนต่อ 1 หมู่บ้าน ทำให้ทั่วประเทศมีผู้นำที่ไม่เป็นทางการประมาณ 4 ล้านคน

ทุกภาคส่วนของสังคมจะมีผู้นำที่ไม่เป็นทางการจำนวนมากเสมอ แต่ผู้นำเหล่านี้ไม่กล้าออกมา มีบทบาทเพื่อประเทศ เพราะประเทศไทยเน้นแต่ความเป็นทางการ จำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงให้กลไกที่เป็นทางการกับไม่เป็นทางการทำงานเชื่อมโยงกัน

มหาวิทยาลัยมีข้อจำกัดเรื่องผู้นำที่มีวิสัยทัศน์กว้างไกล และผู้นำที่เข้าใจการโยง Vision ไปสู่ Action กลไกการทำงานของมหาวิทยาลัยเน้นความเป็นทางการ คือผู้มีตำแหน่งตามคณะและสถาบันต่างๆ บางคนเก่งมาก บางคนเก่งน้อย ทั้งมากและน้อยก็เคลื่อนคล้อยไปตามกัน

เมื่อผู้นำที่เก่งมากหมดวาระลง ก็หมดหน้าที่ต่างๆ ที่ความสามารถยังคงอยู่ ทำให้ขาดความต่อเนื่องทางปัญญา (Continuity of Wisdom) ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จขององค์กร

หลายคนมีศักยภาพสูง แต่ไม่ได้รับแต่งตั้งเป็นทางการ ทำให้มหาวิทยาลัยขาดประโยชน์จากผู้ที่มีความสามารถสูง

มหาวิทยาลัยควรมีนวัตกรรมทางองค์กร โดยตั้งองค์กรชนิดใหม่ที่เรียกว่า Global Leadership Forum ของมหาวิทยาลัย

โดยคัดเลือกคนที่มีวิสัยทัศน์ระดับโลก
ไม่ว่าจะมีตำแหน่งหรือไม่มีตำแหน่ง
ไม่ว่าจะเป็นคนในหรือคนนอกมหาวิทยาลัย
รวมกันประมาณ 20-25 คน
มีนายกสภามหาวิทยาลัยและอธิการบดีมหาวิทยาลัยร่วมด้วย

Global Leadership Forum

รับประทานอาหารกลางวันด้วยกันสัปดาห์ละครั้ง
ถ้าเกิดไอเดียที่ดี อธิการบดีก็รับไปทำทันที
ถ้าเป็นประเด็นทางนโยบาย นายกสภาก็รับไปพัฒนาเป็นนโยบาย
ในปัจจุบัน ประเทศไทยกับโลกแยกกันไม่ออก
การมีวิสัยทัศน์ระดับโลกจะช่วยให้งานในประเทศดีขึ้น

เมื่อมหาวิทยาลัยมหิดลเริ่มต้นสร้าง Mahidol Global Leadership Forum ก็คงจะมีมหาวิทยาลัยอื่นๆทำตาม จนทุกมหาวิทยาลัยทั่วประเทศมี Global Leadership Forum ของตนเอง และถ้ามีการเชื่อมโยงกันระหว่างมหาวิทยาลัย ก็จะมีผู้นำระดับโลกของไทยเพิ่มขึ้นจำนวนมาก

อนึ่ง การได้มาซึ่งสมาชิกของ Global Leadership Forum ไม่ใช่โดยตำแหน่ง แต่โดยการสรรหาโดยผู้รู้ที่มีใจเป็นกลาง

สำหรับมหาวิทยาลัยมหิดล ผมขอเสนอแนะ นายแพทย์วิจารณ์ พานิช นายแพทย์สุวิทย์ วิบุลผลประเสริฐ และนายแพทย์สมศักดิ์ ชุณหรัศมิ์ เป็นคณะผู้สรรหามาชิก Global Leadership Forum ของมหาวิทยาลัยมหิดล เป็นการเริ่มต้น

เครือข่ายคนไทยที่มีความเป็นผู้นำระดับโลกจะมีประโยชน์มหาศาล ทั้งในการพัฒนามหาวิทยาลัยและในบทบาทของมหาวิทยาลัยต่อสังคมไทยและต่อสังคมโลก

เช่น เราอยู่ในกลุ่มอาเซียน 10 ประเทศ ซึ่งมีประชากรประมาณ 600 ล้านคน ถ้ากลุ่มประเทศอาเซียนเข้มแข็ง ก็จะเป็นอำนาจทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง

โลกสมัยใหม่ต้องมีหลายขั้วอำนาจ จึงจะเกิดสันติภาพ ถ้าโลกมีขั้วอำนาจเดียวหรือสองขั้ว จะเกิดความไม่เป็นธรรมและความรุนแรงได้ง่าย

การมีผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ระดับโลกของไทย ที่สามารถไปทำงานได้ทั้งในอาเซียนและในองค์กรระหว่างชาติต่างๆ จะเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่งต่อโลกยุคนี้

ประเทศไทยกับการสร้างสันติภาพโลก

สันติภาพโลกเป็นเรื่องใหญ่ที่สุดของโลกปัจจุบัน เพราะโลกไร้สันติภาพ มีความขัดแย้งรุนแรงหลายจุด ซึ่งอาจเป็นชนวนให้เกิดสงครามนิวเคลียร์

โลกมีหวัรบนิวเคลียร์รวมกันขนาดที่ทำลายโลกทั้งใบได้หลายครั้ง การสร้างสันติภาพโลกจึงเป็นเรื่องเร่งด่วนที่สุด

ถ้าโลกมีสันติภาพ โลกจะมีทรัพยากรและความรู้มากพอที่จะทำให้ทุกคนบนดาวนพเคราะห์ดวงนี้ อยู่ดีมีสุข อยู่ร่วมกันอย่างสมดุล และมีศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์

ประเทศไทยมีทุนทางสันติภาพสูง เพราะคนไทยมีน้ำใจ มีความยืดหยุ่น ประณีประนอม มีวิธีการทูตเพื่อสันติภาพสูง และเคยใช้ประสบความสำเร็จมาแล้วหลายครั้งในประวัติศาสตร์

พระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ตรัสว่า

“ประเทศไทยนี้เหมาะแก่การที่นานาประเทศจะมาคุยกันเรื่องสันติภาพ”

เพราะทรงเห็นว่า ประเทศไทยมีทุนทางสันติภาพสูง

ผู้นำมหาวิทยาลัยควรร่วมกันสนับสนุนรัฐบาลให้จัดการประชุมเรื่องสันติภาพโลกในประเทศไทย โดยใช้เสน่ห์ไทยจูงใจให้ชาติต่างๆอยากมาร่วมประชุม

ในการประชุมสันติภาพโลก ถ้าสามารถประกาศ **Bangkok Declaration “จาก Confrontation สู่ Collaboration”** จะมีผลยิ่งใหญ่มากกว่านี้

การเผชิญหน้ากันทุกด้านย่อมไม่มีทางออก เมื่อเปลี่ยนเป็นความร่วมมือจะมีทางออกทันที โดยเฉพาะประเทศในยุโรปและสหรัฐอเมริกา ที่ต้องแบกรับภาระสงครามอันไม่มีวันสิ้นสุด

กรุงเทพฯ เองก็จะได้ชื่อว่าเป็นนครแห่งสันติภาพ ซึ่งมีความหมายต่อสถานะของประเทศไทย และการที่จะพัฒนาต่อไปภายหน้า จะทำให้ทั้งประเทศไทยและโลกเปลี่ยนไปโดยสิ้นเชิง

ผู้นำมหาวิทยาลัยไทยไม่ควรลืมว่า ตัวท่านเอง พร้อมกับเพื่อนอธิการบดีในมหาวิทยาลัยอื่น มีศักยภาพที่จะสร้างสันติภาพโลก อันเป็นเรื่องยิ่งใหญ่ที่สุด และจะนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงโดยสิ้นเชิง ทั้งโลกทัศน์ ความคิด จิตใจ การพัฒนา และศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์

จึงขอให้ช่วยกันทำตรงนี้ให้ได้

หากต้องการเอกสารฉบับนี้เพิ่มเติม
กรุณาดาวน์โหลดที่ www.jitwiwat.com